

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

За результатами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України, 17 березня 2026 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2026.8107>

**Олена Віталіївна
ЛИТОВЧЕНКО**

доктор педагогічних наук,
старший науковий
співробітник, завідувач
відділу позашкільної освіти
Інституту проблем виховання
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У статті представлено основні результати наукового дослідження «Науково-методичні засади інтеграції позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах повоєнного відновлення країни», виконаного науковими співробітниками відділу позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України у 2024–2025 рр., що презентувалися на засіданні Президії НАПН України.

Охарактеризовано основні наукові результати дослідження, які полягають у тому, що вперше розроблено науково-методичне забезпечення інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни та повоєнного відновлення країни. Висвітлено результати всеукраїнського опитування педагогічних працівників закладів позашкільної освіти, яке дало змогу визначити тенденції щодо змісту позашкільної освіти і позаурочної діяльності в умовах воєнного часу, з-поміж яких акцентовано на підвищенні уваги до становлення української національної ідентичності дітей та молоді; наданні психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу; залученні учнів до соціальних практик, волонтерства; посилення інклюзивності та безбар'єрності.

Акцентовано на теоретичній і практичній значущості результатів дослідження; констатовано, що соціальний ефект дослідження полягає в актуалізації, узагальненні, науково-методичному забезпеченні реалізації важливих освітніх і соціальних функцій позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни і перспектив повоєнного відновлення країни.

Ключові слова: позашкільна освіта; позаурочна діяльність; інтеграція змісту; становлення української національної ідентичності; психосоціальна підтримка; безпечне освітнє середовище; інклюзивність і безбар'єрність; волонтерство.

В умовах викликів воєнного часу позашкільна освіта як невід'ємна ланка освіти України, та позаурочна діяльність як важлива складова освітнього процесу, – вирішують актуальні освітні і соціальні завдання: проектування середовища українських національних цінностей, соціально-педагогічної, психосоціальної підтримки, надолуження освітніх втрат, створення умов для здобуття освіти на територіях, наближених до зони бойових дій.

Специфіка позашкільної освіти, зокрема її мобільність, варіативність, соціально-педагогічна спрямованість, добровільність, доступність та можливості здійснення у різноманітних формах, зумовлює її потенціал та *ресурсні можливості* для інших освітніх ланок. Зміст цієї освітньої ланки унормовано Законом України «Про позашкільну освіту» (Закон України, 2000), підзаконними актами; у системі позашкільної освіти можуть здобуватися часткові кваліфікації нульового –

третього рівнів Національної рамки кваліфікацій; результати, здобуті за програмами позашкільної освіти, можуть бути враховані під час оцінювання учнів з відповідних предметів. Програми з позашкільної освіти можуть бути схвалені для використання в освітньому процесі Міністерством освіти і науки України (Бойко, Вербицький, Корнієнко, Литовченко, & Мачуський, 2021).

Значення позаурочної діяльності для особистісного розвитку та ціннісного самовизначення учнів також є вагомим. В умовах воєнного часу позаурочна діяльність створює можливості для формування компетентностей, творчої самореалізації, ціннісного самовизначення та соціального становлення учнів, утвердження української національної ідентичності. Водночас, термінологія «позаурочна діяльність» відсутня у сучасних нормативних документах в галузі освіти; зміст позаурочної діяльності не унормований, його реалізація не передбачає визнання освітніх результатів.

Сьогодні існує значне замовлення на зміст (навчальні програми, проекти, курси) із позашкільної освіти, які можуть бути реалізовані у позаурочній діяльності; наявний значний досвід мережевої взаємодії, соціального партнерства, спільних проєктів, інтегрованих курсів тощо. Відтак актуалізується необхідність розроблення науково-методичного забезпечення інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності для вирішення важливих освітніх і соціальних завдань в умовах воєнного часу.

Наукове дослідження виконувалось колективом авторів: *Олена Литовченко*, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник; *Володимир Вербицький*, доктор педагогічних наук, професор; *Анна Корнієнко*, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; *Валерій Мачуський*, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; *Анна Бойко*, кандидат педагогічних наук, старший дослідник.

Дослідження спрямовувалось на реалізацію положень законів України «Про освіту» (Закон України, 2017), «Про позашкільну освіту» (Закон України, 2000), «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (Закон України, 2022); Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (Кабінет Міністрів України, 2021), Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (МОН України, 2022) та ін.

Мета дослідження полягала у створенні науково-методичного забезпечення інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни та повоєнного відновлення країни.

Реалізація мети дослідження відбувалася шляхом розв'язання наступних основних **завдань**:

- проаналізувати стан проблеми дослідження у педагогічній теорії і практиці позашкільної освіти, позаурочної діяльності та визначити теоретичні основи та основні напрями розроблення науково-методичного забезпечення;
- визначити ціннісні орієнтири інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах повоєнного відновлення країни;
- розробити науково-методичне забезпечення інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни та повоєнного відновлення країни;
- експериментально перевірити ефективність розробленого науково-методичного забезпечення;
- результати наукового дослідження впровадити у практику позашкільної освіти та позаурочної діяльності закладів загальної середньої освіти; систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- провести моніторинг результативності впровадження результатів наукового дослідження.

Наукове дослідження проводилося в два етапи (*пошуково-експериментальний, експериментально-впроваджувальний*).

На *першому етапі (2024 р.)* здійснено аналіз та узагальнення стану дослідження проблеми в педагогічній теорії та практиці; визначено теоретико-методологічні основи дослідження. За результатами теоретичного аналізу поняття «інтеграція змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності» визначено як процес взаємонаближення / узгодження змісту, в основі якого – спільні принципи діяльності, ціннісні основи, спільне освітнє середовище.

Розроблено інструментарій та проведено *пілотне опитування* педагогічних працівників закладів позашкільної освіти (вересень – листопад 2024 р.), яким охоплено респондентів з 12 областей України (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Рівненська, Сумська) та м. Києва. За результатами пілотного опитування здобуто попередні дані щодо особливостей змісту та організації освітнього процесу закладів позашкіль-

льної освіти в умовах війни, уточнено та скориговано інструментарій.

На *другому етапі (2025 р.)* проведено *всеукраїнське опитування* педагогів закладів позашкільної освіти та здобувачів освіти; розроблено науково-методичне забезпечення інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни та повоєнного відновлення країни; здійснено узагальнення результатів дослідження; підготовлено методичний посібник та препринт; виконано часткове впровадження отриманих результатів, підготовлено звітну документацію за завершеним науковим дослідженням.

Всеукраїнське опитування педагогічних працівників закладів позашкільної освіти (2114 респондентів, з 22 областей України і міста Києва, березень – квітень 2025 р.) мало на меті на основі вивчення практичного досвіду й узагальнення емпіричних даних засвідчити важливу освітню та соціальну роль позашкільної освіти в умовах війни й повоєнного відновлення.

Дослідження здійснювалося за *такими параметрами*:

- безпечне освітнє середовище (фізична безпека з урахуванням об'єктивних безпечових умов, психологічна безпека);
- інклюзивність і безбар'єрність (відвідування закладів позашкільної освіти учнями з особливими освітніми потребами (ООП), із сімей внутрішньо переміщених осіб (ВПО));
- актуальність проблеми освітніх утрат (у широкому сенсі освітні втрати означають втрату можливостей для всебічного розвитку учнів (інтелектуального, соціального, емоційного тощо) та потенціал позашкільної освіти у їх надолуженні);
- потенціал закладів позашкільної освіти щодо надання психосоціальної підтримки учням (актуальні практики з досвіду роботи);
- основні засади удосконалення змісту позашкільної освіти в умовах воєнного стану;

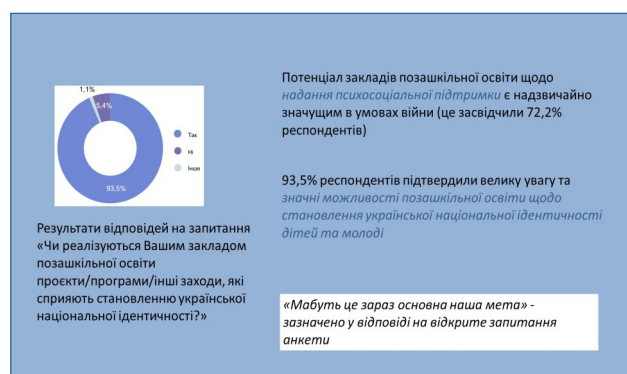

- інтеграція (узгодження) змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності з метою вирішення проблем доступності освітніх послуг / безбар'єрності, компенсації освітніх утрат;
- соціальне партнерство.

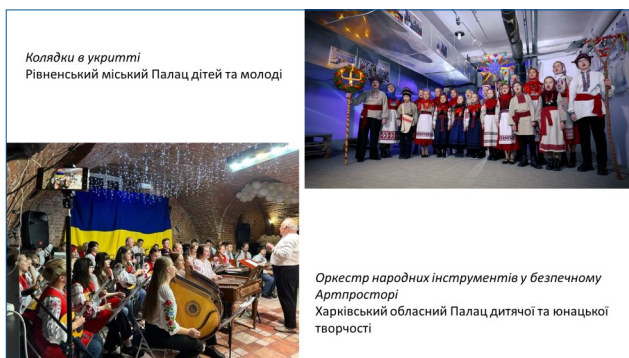
Встановлено:

- позашкільна освіта має значний *потенціал щодо надання психосоціальної підтримки дітям і молоді*; у закладах позашкільної освіти реалізуються різноманітні заходи, програми, проекти, спрямовані на надання психосоціальної підтримки учням і батькам, соціальну реабілітацію ветеранів та членів їхніх сімей, підтримку тих, хто її потребує (72,2 %) тощо;

- вагомий досвід та потенціал закладів позашкільної освіти щодо *створення інклюзивного і безбар'єрного освітнього середовища* (залучення до позашкільної освіти дітей та молоді з особливими освітніми потребами, реалізації освітніх програм, проектів, заходів, спрямованих на соціалізацію та соціальну реабілітацію дітей, які постраждали внаслідок війни). Так, 86,6 % педагогів підтвердили, що їхній заклад відвідують діти із сімей внутрішньо переміщених осіб; 55,1 % зазначили про те, що заклад відвідують діти та молоді з особливими освітніми потребами.

- значні можливості позашкільної освіти щодо утвердження *української національної ідентичності учнів*. Так, 93,5 % респондентів зазначили про те, що в їхньому закладі реалізуються національно-патріотичні, військово-патріотичні про-

грами/проекти/заходи; навели численні приклади таких заходів. Такі проекти залучають до участі дітей, які вимушено залишили місце проживання, перебувають в інших країнах; тісно пов'язані з волонтерською діяльністю закладів позашкільної освіти;

• **заклади позашкільної освіти є центрами волонтерської діяльності у своїх громадах в умовах війни**, реалізують волонтерські програми/проекти/заходи, спрямовані на підтримку військових (різнопланові волонтерські проекти, а також благодійні флешмоби, ярмарки, концерти, плетіння захисних маскувальних сіток, виготовлення окопних свічок, листівки, малюнки, донати тощо); допомогу ветеранам, дітям, які постраждали внаслідок війни, та багато інших;

• **в умовах воєнного часу соціальне партнерство закладів позашкільної освіти сприяє вирішенню важливих задач** (залучення партнерів до облаштування укриттів і безпечних просторів; створення сучасних хабів, коворкінгів, лабораторій тощо; реалізації актуальних національних і міжнародних проектів, програм; організації профільного навчання; залучення дітей і молоді до волонтерства, соціальних практик; реалізації дослідницьких проектів, зокрема міжнародних тощо);

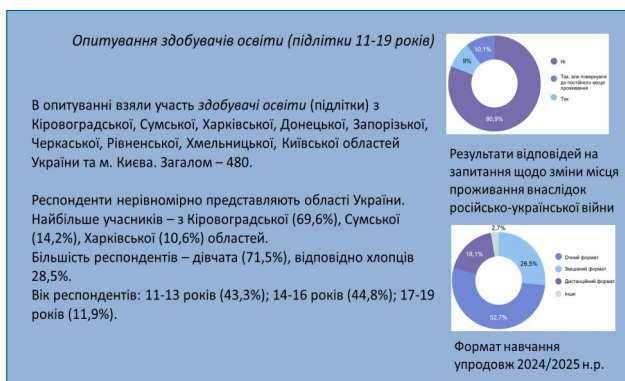
• **основними засадами вдосконалення змісту позашкільної освіти** є: підвищення уваги до становлення української національної ідентичності (64,7 %); формування компетентностей самозахисту, основ кібербезпеки, медіаосвіти, інших компетентностей, важливих в умовах воєнного стану (64,1 %); створення умов для психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу (50,2 %); залучення учнів і учениць до соціальних практик, волонтерства (48,8 %) та інші;

• **інтеграція (узгодження) змісту позашкільної освіти й позаурочної діяльності** в умовах воєнного часу може сприяти вирішенню проблем доступності освітніх послуг/безбар'єрності, компенсації освітніх втрат (значною мірою – 40,4 %; частково – 53,9 %).

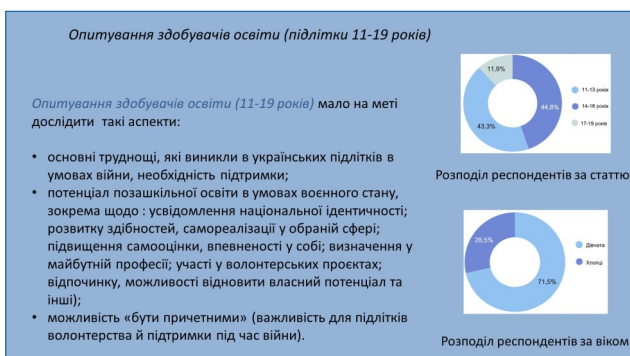
Визначено **тенденції** щодо змісту позашкільної освіти і позаурочної діяльності в умовах воєнного часу:

- підвищення уваги до становлення української національної ідентичності дітей та підлітків;
- формування компетентностей, актуальних в умовах воєнного часу;
- надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу;
- залучення учнів і учениць до соціальних практик, волонтерства;
- посилення інклюзивності та безбар'єрності.

З метою визначення потенціалу позашкільної освіти в умовах воєнного часу з погляду здобувачів освіти, проведено **опитування здобувачів освіти**. В опитуванні взяли участь підлітки (11-19 років) з Кіровоградської, Сумської, Харківської, Донецької, Запорізької, Черкаської, Рівненської, Хмельницької, Київської областей України та м. Києва. Загалом – 480. Досліджувалися такі аспекти:

- основні труднощі, які виникли в українських підлітків в умовах війни, необхідність підтримки;
- потенціал позашкільної освіти в умовах воєнного стану, зокрема щодо таких аспектів як: усвідомлення національної ідентичності; розвитку здібностей, самореалізації у обраній сфері; підвищення самооцінки, впевненості у собі; визначення у майбутній професії, набуття допрофесійних знань у обраній сфері; участі у волонтерських проектах; відпочинку, можливості відновити власний потенціал та інші;

- можливість «бути причетними» (важливість для підлітків волонтерства й підтримки під час війни).

Узагальнення результатів опитування здобувачів освіти уможливили формування низки висновків. Тож здобувачі освіти, які взяли участь у опитуванні:

- *переживають значні труднощі, зумовлені російсько-українською війною* (постійна тривога за себе і близьких (67,5 %); необхідність реагувати на небезпеку (поширення тривоги) (58,3 %); невизначеність майбутнього (57,5 %); відключення «світла» / відсутність доступу до інтернету (56,0 %); утрата зв'язків із друзями, які переїхали (45,2 %); складність із вибором майбутньої професії та продовженням навчання (43,1 %) тощо);

- *потребують підтримки в умовах війни*. Так, 73,5 % респондентів, відповідаючи на запитання «Як гадаєш: чи підлітки та молодь в Україні потребують підтримки? (поліпшення емоційного стану, подолання тривожності, допомога відновленню)», обрали варіант: «Так, значною мірою».

- Водночас, *надзвичайно важливою підтримку вважають підтримку інших людей*, які постраждали від війни, насамперед підтримку військових. Підлітки самі залучені до благодійних заходів, флешмобів, спрямованих на підтримку ветеранів, військових та інше (74,6 %); волонтерство й підтримка в умовах війни є «дуже важливими» для них (75,2 %).

На думку підлітків, *позашкільні заняття є корисними* для: соціалізації, можливості знайти друзів та однодумців (77,9 %); цікавого проведення часу (70,6 %); підвищення самооцінки, впевненості у собі (64,6 %); розвитку здібностей, досягнення успіху в обраній діяльності (64,4 %); відпочинку, можливості розслабитися або відволіктися від негативу (58,8 %); визначення в майбутній професії й подальшому навчанні (46,0 %);

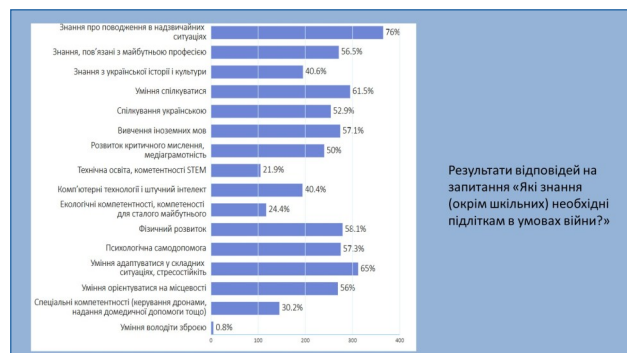
усвідомлення української ідентичності, розвитку україномовного середовища (34,2 %) тощо. В умовах викликів воєнного часу *можливість мати хобі / улюблені позашкільні заняття є «дуже важливою» для підлітків (87,3 %).*

Зроблено висновки про значну освітню і соціальну роль позашкільної освіти в умовах війни. Розроблено аналітичні матеріали центральним органам виконавчої влади України, рекомендації щодо розвитку позашкільної освіти в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення (Sysoieva, Lytovchenko, & Kunytsia, 2025).

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення проведеного дослідження полягають у тому, що вперше розроблено науково-методичне забезпечення інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни та повоєнного відновлення країни. Зокрема:

- *визначено ціннісні основи змісту* позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах воєнного часу і повоєнного відновлення: україн-

ські національні цінності; спільні європейські цінності; причетність до соціальних практик і волонтерства;

- **розроблено критерії змісту** позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни та повоєнного відновлення країни (відповідність чинним нормативно-правовим документам у сфері освіти; відповідність завданням розвитку та освіти дітей та молоді; науковість, системність, послідовність, наступність викладу навчальної інформації; урахування національних пріоритетів і міжнародних освітніх тенденцій; реалізація ціннісного компонента у змісті, його українознавче наповнення; створення можливостей для реалізації принципів інклюзивності і безбар'єрності в освітньому процесі; узгодження змісту з освітніми галузями; відсутність різних видів дискримінації; емоційна безпека та травмоцутливість);

- **визначено напрями інтеграції змісту** позашкільної освіти та позаурочної діяльності, які відповідають напрямам позашкільної освіти (еколого-натуралістичний, художньо-естетичний, гуманітарний (іншомовна освіта), соціально-реабілітаційний) та узгоджуються із освітніми галузями: мовно-літературна (іншомовна освіта); мистецька (декоративно-ужиткове мистецтво); природнича (еколого-біологічна освіта); соціальна і здоров'язбережувальна (соціальні компетентності, психосоціальна підтримка);

- **узагальнено механізми інтеграції змісту** позашкільної освіти і позаурочної діяльності: мережева взаємодія, узгодження тематик гурткової роботи з освітніми програмами; адаптація навчальних програм з позашкільної освіти для факультативів; спільна реалізація проєктів (національно-патріотичних, STEM, волонтерських, мистецьких, у рамках профільної освіти); проведення івентів, конкурсів, змагань, флешмобів тощо, які залучають широке коло учнів закладів освіти із використанням дистанційних та змішаних форматів; організація роботи творчих об'єднань на базі закладів загальної середньої освіти та інші;

- **розроблено змістово-методичне забезпечення інтеграції змісту** позашкільної освіти та позаурочної діяльності, а саме: навчальні програми з позашкільної освіти, які схвалено для використання в освітньому процесі: художньо-естетичного напрямку «Народні ремесла», «Витинанка» (враховує компетентнісний потенціал технологічної та мистецької освітньої галузі);

соціально-реабілітаційного напрямку «Основи психосоціальної підтримки для підлітків» (враховує компетентнісний потенціал соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі); методичні рекомендації до наскрізної програми для позашкільної освіти «Основи безпеки життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій». Розроблено і реалізовано освітні і соціальні проєкти: просвітницький онлайн-проєкт: «Боротьба за незалежність: історія і сучасність», Барнахус-клас Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України (проєкт, спрямований на підтримку дітей та підлітків, які постраждали внаслідок війни); актуальні методичні матеріали, зокрема щодо формування англомовної комунікативної компетентності як інструменту підтримки національної ідентичності українських учнів за кордоном в умовах війни.

Подальшого розвитку набули положення щодо реалізації соціальних функцій позашкільної освіти й позаурочної діяльності в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення (соціально-педагогічна і психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу, зокрема дітей із сімей внутрішньо переміщених осіб, дітей та молоді, які мають особливі освітні потреби, та дітей, які постраждали внаслідок війни) (UNICEF Україна, 2022; 2024).

За результатами дослідження **опубліковано**:

- препринт «Інтеграція змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності для безбар'єрного доступу дітей до якісних освітніх послуг (аналітичні матеріали центральним органам виконавчої влади України)» (Литовченко та ін., 2025);

- методичний посібник «Інтеграція змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах повоєнного відновлення країни» (Литовченко та ін., 2025).

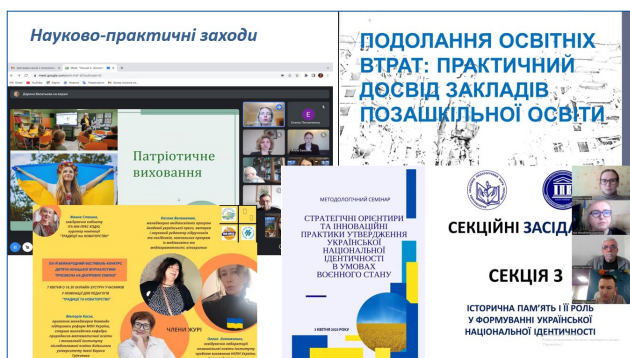
Загалом **оприлюднено** 68 наукових праць серед яких: 12 публікацій у наукових періодичних виданнях внесених до переліку наукових фахових

Публікації відділу за результатами дослідження

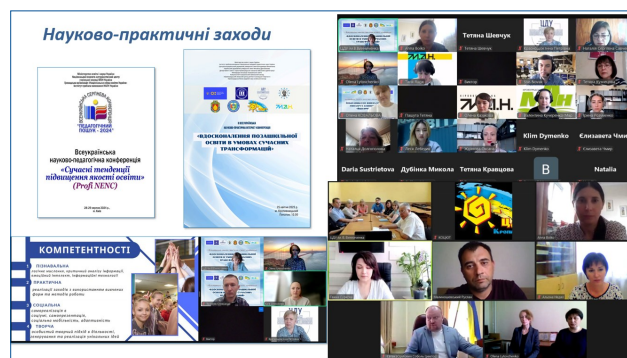
видань України, 4 публікації у наукових періодичних виданнях, що індексуються Scopus / Web of Science Core Collection, 2 публікації у виданнях, що індексуються в інших наукометричних базах даних, 34 матеріали конференцій та 15 в інших виданнях.

Вагомою є співпраця із закладами позашкільної освіти. Відділом позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України у співпраці з Комунальним позашкільним навчальним закладом «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості», Центральноукраїнським державним університетом імені Володимира Винниченка за підтримки МОН України *започатковано* щорічну Всеукраїнську науково-практичну інтернет-конференцію *«Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій»* (м. Кропивницький, 19 березня 2024 р.; 25 квітня 2025 р.). Відбувається активне науково-методичне співробітництво із Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді МОН України. Відділ позашкільної освіти є співорганізатором щорічної Всеукраїнської науково-педагогічної *конференції «Сучасні тенденції підвищення якості освіти» (Profi NENC)* за підтримки Громадської організації «Національна спілка освітян України», МОН України.

Упродовж 2024-2025 рр. співробітники відділу *організували та провели* 10 науково-практичних заходів (4 конференції, 2 вебінари, інші заходи); узяли участь у 127 заходах, з яких 33 міжнародного рівня

Важливим аспектом діяльності відділу є участь у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників. Науковцями відділу *розроблено та проведено цикл лекцій* у рамках курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників за організації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України у рамках угоди з Інститутом проблем виховання НАПН України, а також онлайн-інтенсиви з підвищення кваліфікації педа-

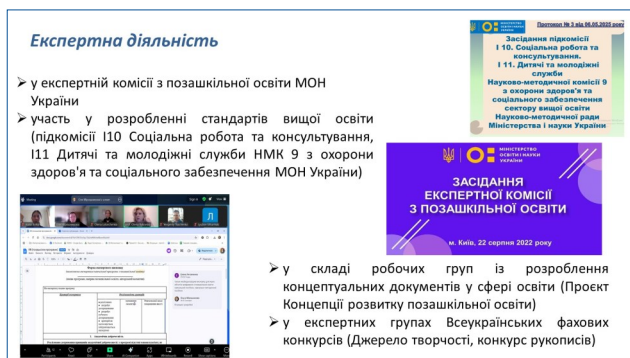
гогів закладів позашкільної освіти в рамках освітнього проекту «Відкрита кафедра здоров'язбережувальної освіти та фізичної рекреації».

Відділ позашкільної освіти плідно співпрацює із закладами вищої освіти, проводить спільні заходи, долучається до *підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти*. Так, 2024-2025 рр. відповідно до договору на базі відділу відбулася науково-дослідна практика студентів магістратури спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Співробітники відділу є керівниками кваліфікаційних магістерських робіт здобувачів вищої освіти; за їх наукового керівництва щорічно відбувається захист таких робіт за міжнародною програмою подвійних дипломів (Університет «Україна» та Vilnius University Šiauliai Academy (Литва).

Співробітники відділу здійснюють *підготовку здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти*, в рамках освітньо-наукової програми І10 Соціальна робота та консультування в Інституті проблем виховання НАПН України, є членами редакційних рад наукових видань, рецензентами освітньо-професійних програм, рукописів наукової й виробничо-практичної продукції.

Визнанням високого фахового рівня співробітників відділу є залучення до роботи у складі робочих груп із розроблення концептуальних документів у сфері освіти; експертної комісії з позашкільної освіти МОН України; журі Всеукраїнських фахових конкурсів; підкомісії з розроблення стандартів вищої освіти (підкомісії І10 Соціальна робота та консультування, І11 Дитячі та молодіжні служби науково-методичної комісії 9 з охорони здоров'я та соціального забезпечення сектору вищої освіти науково-методичної ради МОН України); подання пропозицій та аналітичних матеріалів щодо розвитку позашкільної освіти тощо.

Результати наукового дослідження упроваджено у розроблених за участі співробітників відділу документах:

- Проект Концепції розвитку позашкільної освіти (наказ МОН України «Про утворення робочої групи з розроблення Концепції розвитку позашкільної освіти» від 29 квітня 2024 р. № 590).
- Проект описів предметних областей спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (у рамках розроблення стандартів вищої освіти: І10 Соціальна робота та консультування, І11 Дитячі та молодіжні служби) (наказ МОН України від 2 квітня 2025 р. № 535).
- Експертні висновки, документи наукової та науково-технічної експертизи (каталог надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам УІРО. Позашкільна освіта) та ін.

Наукові результати дослідження сприятимуть реалізації потенціалу позашкільної освіти та позаурочної діяльності у вирішенні питань національно-патріотичного виховання, створення безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища, формування компетентностей безпеки життєдіяльності, надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу, формування екологічних компетентностей для подолання екологічних наслідків війни, формування англомовної комунікативної компетентності як інструменту підтримки національної ідентичності українських учнів за кордоном в умовах війни та інше (Корнієнко, Антонова, & Скіпор, 2025; Литовченко, 2024; 2025; Voiko, 2024).

Соціальний ефект результатів дослідження полягає в актуалізації, узагальненні, науково-методичному забезпеченні реалізації важливих освітніх і соціальних функцій позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах війни і перспектив повоєнного відновлення країни.

*** ПОДЯКИ ***

Автори висловлюють вдячність Відділенню філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України, дирекції та колективу Інституту проблем виховання НАПН України за

підтримку на всіх етапах проведення наукового дослідження.

Щирі слова подяки партнерам відділу у проведенні дослідження – колективам Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості, Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, Початкової школи «Кияночка» Шевченківського району міста Києва та інших наших партнерів.

Висловлюємо вдячність обласним департаментам освіти і науки, міським управлінням і департаментам освіти 22 областей України та міста Києва – за сприяння у проведенні всеукраїнського опитування, що мало на меті засвідчити вагоме значення позашкільної освіти в умовах війни.

Щиро вдячні всім учасникам опитування за участь у реалізації наукового проєкту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Бойко, А.Е., Вербицький, В.В., Корнієнко, А.В., Литовченко, О.В., & Мачуський, В.В. (2021). Позашкільна освіта: додаткові можливості для розвитку особистості дитини. У В.Г. Кремень, ред., *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні* (с. 58-67). Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- Закон України «Про освіту». (2017, 5 вересня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». (2022, 13 грудня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20>
- Закон України «Про позашкільну освіту». (2000, 22 червня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
- Кабінет Міністрів України. (2021, 14 квітня). *Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року* (366-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p>
- Корнієнко, А.В., Антонова, О.А., & Скіпор, І.С. (2025). Національно-патріотичне виховання учнів у закладах позашкільної освіти методом проєкту. *Мистецтво та освіта*. 3(117), 38-45. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3\(117\)-38-45](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-3(117)-38-45)
- Литовченко, О.В. (2024). Зміст соціально реабілітаційного напрямку позашкільної освіти: специфіка в умовах воєнного стану. *Теоретико методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* 28(1), 283-291. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-1-283-291>
- Литовченко, О. (2025). Соціальна роль позашкільної освіти в умовах викликів воєнного часу (за матеріалами всеукраїнського опитування). *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської*

- кої молоді, 29(1), 181-189. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2025-29-1-181-189>
- Литовченко, О.В. (Ред.), Бойко, А.Е., Вербицький, В.В., Корнієнко, А.В., & Мачуський, В.В. (2025). *Інтеграція змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності для безбар'єрного доступу дітей до якісних освітніх послуг* : препринт (аналітичні матеріали центральним органам виконавчої влади України). Київ: Генеза. <https://doi.org/10.32405/978-966-11-1225-3-2025-40>
- Міністерство освіти і науки України. (2022, 6 червня). *Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 (527)*. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22>
- Boiko, A. (2024). Interactive extracurricular activities for improving foreign language communicative competence of students of secondary and out-of-school education. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 28(1), 43-52. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-1-43-52>
- Sysoieva, S., Lytovchenko, O., & Kunytsia, T. (2025). Pedagogical practices of overcoming personal fragility and social limitations in Ukrainian students during the war. *Kultura-Społeczeństwo-Edukacja*, 28(2), 7–26. <https://doi.org/10.14746/kse.2025.28.2.1>
- UNICEF Україна. (2022). *Ukraine Humanitarian Situation Report No. 24, December 2022*. <https://www.unicef.org/ukraine/en/documents/humanitarian-situation-report-december-2022>
- UNICEF Україна. (2024). *Ukraine Humanitarian Situation Report No. 38, March 2024*. <https://www.unicef.org/ukraine/documents/ukraine-humanitarian-situation-report-no-38-march-2024>

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF INTEGRATION OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF WAR AND POST-WAR RECONSTRUCTION OF THE COUNTRY

Based on the Scientific Report at the Meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, March 17, 2026

Olena Lytovchenko

DSc in Education, Senior Researcher, Head of the Department of Out-of-School Education, Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article presents the main results of the scientific study “Scientific and Methodological Principles of Integration of Out-of-School Education and Extracurricular Activities in the Conditions of the Post-War Reconstruction of the Country”, carried out by researchers of the Department of Out-of-School Education of the Institute of Problems on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine in 2024-2025, which are presented at the Meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.*

The main scientific results of the applied research are presented, which consist in the fact that for the first time a scientific and methodological support for the integration of the content of out-of-school education and extracurricular activities in wartime and post-war reconstruction of the country is developed. In addition, the All-Ukrainian survey of pedagogical workers of out-of-school education institutions are presented aimed to demonstrate the important educational and social role of out-of-school education based on the study of practical experience and the generalization of empirical data. The research results identify the trends in the content of out-of-school education and extracurricular activities in wartime conditions: increasing attention to the formation of the Ukrainian national identity of children and youth; providing psychosocial support to participants in the educational process; involving students in social practices, volunteering; strengthening inclusiveness and accessibility.

The article focuses on the theoretical and practical significance of the research results. It is stated that the social effect of the research consists in the actualization, generalization, scientific and methodological support of the implementation of important educational and social functions of out-of-school education and extracurricular activities in conditions of war and the prospects for the post-war restoration of the country.

Keywords: *out-of-school education; extracurricular activities; content integration; formation of the Ukrainian national identity; psychosocial support; safe educational environment; inclusivity and accessibility; volunteering.*

Отримано: 22 березня 2026 р.
Прийнято: 31 березня 2026 р.
Опубліковано: 6 квітня 2026 р.